

SVOBODNA SLOVENIJA

ESLOVENIA LIBRE

LETNO (AÑO) XLVIII (42)

Štev. (N.) 9-10

BUENOS AIRES

23. de marzo — 23. marca 1989

Velika noč še zmeraj traja

Kot nekdaj Indijanci
h goli zemlji uho pritisni:
Čuješ? čuješ kaj?

Potres je stresel Palestino v temeljih.
Z groba Jezus je prišel nazaj!

Še zmeraj zemlja trepeta
od šoka,
cel svet
od padca Smrti trepeta.

Dva tisoč let že traja skal razpoka
in prevrednotenje vrednot srca.

Morda zdaj veš,
zakaj nedeljska zarja razliva
zlatu luč
na naš spomin,

čeprav je svod bolj siv kot blato barja
in vseokrog navadni vonj tujin.

Vstajenja zarja: večnosti podoba!
Vsem nam zavoljo Kristusa v vezeh.
Vsem padlim Zanj, zavrženim brez groba.
Velika noč je v zarjih očeh.

Vladimir Kos
(s prisrčnimi velikonočnimi voščili
za vse okrog Slobodne Slovenije)

BLAGOSLOVLJENE PRAZNIKE!

Kaj je Socialdemokratska zveza Slovenije

Mi smo samostojna politična organizacija — stranka, s svojim programom in nastopom kot politična konkurrena v tem doslej monolitnem prizorišču. V tem trenutku smo opozicija vladajoči stranki, na naslednjih volitvah pa bomo nastopili s svojimi kandidati in programom in naše nadaljnje delovanje bo odvisno od volivec.

Delovali bomo avtonomno, čeprav so pritiski, da moramo vstopiti v Socialistično zvezo Mi lahko vstopimo, ampak Socialistična zveza je za nas lahko le nekak posvetovalni organ, mesto izražanja političnih pobud in sprejemanja odločitev pa je izključno parlament. Zveza komunistov ima v socialistični zvezi privilegiran položaj in mi v njej ne moremo delovati avtonomno in enakopravno.

Stališče SZDL objavljeno v Delu 31. januarja; citiram: „Jasneje bi bilo treba povedati, kakšen je ne-strankarski pluralizem, odgovoriti pa tudi na vprašanje ali lahko te z ustavnimi določbami odpravimo skupine in posameznike, ki niso za socializem.“

Mi na to ne pristajamo. Odpraviti skupine in posameznike, ki niso za socializem! Koliko ljudi je za socializem in koliko ljudi bo treba odpraviti, ker niso? Kaj če bo treba večino odpraviti? In kako bo odpravljanje potekalo? Zapor, izgon, likvidacija?

Mi, socialdemokrati ne pristajamo vnaprej na socializem, kot našo pot, celo edino možno pot. Če je to, kar imamo v Jugoslaviji, kar ima vzhodni blok, socializem, potem smo proti socializmu.

Ko govorimo o Jugoslaviji, moram poudariti vlogo Slovenije v Jugoslaviji. Sedanji položaj Slovenije v Jugoslaviji je sporen, zato je naše stališče, naj se Slovenci ponovno z referendumom izrečajo, v kakšni, če Jugoslaviji, želimo živeti.

40 let komunistične propagande, da so stranke nekaj slabega, negativnega je vsekakor pustilo svoje posledice. Ljudje vidijo v strankah nasilje, demonstracije, nered. Kar je popoln nesmisel, kar je ne-resnica.

Vse države, ki so gospodarsko uspešne, imajo večstrankarski sistem. In ta sistem še nikjer ni privadel

do nasilja. Še nobena socialdemokratska stranka in druge demokratične stranke niso prišle na oblast na nasiljem, temveč vse na miren način na svobodnih volitvah. In nobena komunistična stranka na svetu ni prišla na oblast na svobodnih volitvah, temveč vse z nasilno revolucijo. In vse so ukinile večstrankarski sistem in s tem konkurenco in s tem demokracijo. Politična konkurenca, tekmovanje, boj za oblast pomeni, da oblast ni več samoumevna in na veke vekov podeljena tistim, ki so se je v primernem trenutku polastili.

Zveza komunistov Slovenije zagovarja politični pluralizem in tu imamo z njimi stično točko in jih podpiramo napram neostalinizmu, ki ga prevzemajo srbski komunisti. A v svojem političnem pluralizmu niso dosledni. Pravijo pluralizem da, stranke ne. To je tako, kot bi rekel človek da, vendar človek brez ene roke.

Nestrankarski pluralizem je mogoč šele v ne-strankarskim sistemom, ko torej ni nobene stranke, tudi ene ne. Dokler je ena stranka, ni nestrankarskega pluralizma, temveč enostrankarski sistem. Nestrankarski pluralizem zahteva takojšnjo ukinitev zveze komunistov, kar se še nizdolgo in torej nestrankarskega pluralizma ni. Govorjenje o njem je nesmiselno.

Nova slovenska ustava naj se sprejema izključno samo z referendumom in republiška ustava je pred zvezno.

Ukinitev solidarnostne pomoči in sklad za nerazvite. Ta sistem je polnoma neuinkovit in denar se namesto za razvoj uporablja za bogatjenje političnih funkcionarjev. Namesto tega uveljavitev gospodarskega sodelovanja med republikami na temeljih tržnih zakonitosti. Zvezni proračun naj se zmanjša na razumno raven.

Zahlevamo neomejeno zaposlovanje v privatnem sektorju. Obrtnik naj zaposli toliko delavcev, kot potrebuje, torej kot jim lahko omogoči delo in zasluzek.

Ukinitev zemljiškega maksimuma. Kmet naj ima toliko zemlje, kot jo lahko obdela.

Iskanje izhoda iz krize

Tudi zastopniki drugih emigrantskih političnih skupin resno obravnavajo sedanje težko krizo v Jugoslaviji in predlagajo razne rešitve.

V zadnjem času smo prejeli dvoje izjav dveh političnih skupin, ki delujejo pretežno v Zahodni Evropi ter povezujeta zastopnike različnih jugoslovanskih narodov, ki iščeta že dolga leta izhoda iz težkega položaja, v katerem se nahaja jugoslovanska država pod totalitarno oblastjo partije. To sta izjavi Akcijskega odbora za demokratično alternativo in izjava devetega Demokratskega srečanja. Zaradi preobširnosti ne moremo v celoti objaviti besedila obeh izjav. Bomo pa povzeli njih glavne misli.

Načela, ki jih poudarja Demokratična alternativa z izjavo svojega akcijskega odbora z dne 4. decembra 1988, so: spoštovanje splošnih pravic vsakega posameznika, enakopravnost suverenih narodov Jugoslavije, policentrizem t. j. obstoj več centrov odločanja v družbi in demokratični način reševanja političnih in gospodarskih vprašanj. — Vsaka politična skupina v skupnosti ima pravico, da sodeluje pri upravljanju države, ako ji to pravico da ljudstvo s svobodno izraženo voljo. Dovoljena mora biti diskusija o razširjenosti političnih temeljev, na katerih sloni državna oblast. V tej diskusiji naj sodelujejo vse demokratične sile vseh narodov Jugoslavije in narodnih manjšin, ki sprejemajo načelo povezanosti jugoslovanske državne skupnosti, njene stvarne neodvisnosti in enakopravnosti vseh njenih narodov in držav-članic. Niti eno vprašanje, ki sedaj muči Jugoslavijo, vključno vprašanje Kosova, se ne da pravico rešiti brez svobodne odločitve narodov.

Iz izjave devetega demokratskega srečanja pa z dne 30. oktobra 1988 povzemamo naslednje glavne misli: Osnovno vprašanje, pred katerim se nahaja Jugoslavija, ni v zamenjavi partijskega vodstva, ampak v spremembah samega sistema. To pa je mogoče dosegči samo, če se poveže opozicija v vseh republikah. V sedanjih mednarodnih in jugoslovanskih razmerah boj za spremembo sistema

Marija je po polju šla

Marija je po polju šla,
je srečala tesarja dva.

„Oj tesarja, kaj tukaj delata?“

„Za Jezusa križ narejava.“

„Le delajta tenko in drobno,
da Jezus laže trpel bo.“

Marija je po polju šla,
je srečala vrvarja dva.

„Oj vrvarja, kaj tukaj delata?“

„Za Jezusa štrike pleteva.“

„Le delajta tenko in drobno,
da Jezus laže trpel bo.“

Narodna

KRISTUS JE VSTAL ALELUJA!

zahteva opredelitev za Jugoslavijo, demokracijo in stvarno neutralnost države. Jugoslavija je naša in mednarodna stvarnost. Gre za skupnost enakopravnih narodov, katerih suverenost in pravica do samoodločbe morajo biti v skladu z obstojem te skupnosti, ki mora vsem oskrbiti svobodno življenje ter politični, kulturni, verski, gospodarski in družbeni razvoj.

Demokracija je edina pot, da pride narodna volja do izraza. To pa predpostavlja ukinitve monopolov ene same stranke. Dejanska neutralnost ustreza sedanjemu mednarodnemu položaju Jugoslavije. Politika neuvrščenosti služi ciljem samo enega bloka (sovjetskega).

Objavljamo gornji izjavi, z namenom, da je slovenska emigrantska javnost obveščena o raznih tokih in idejah med političnimi emigrantmi, ne da bi pri tem spremenili stališče, ki ga je Slovenski narodni odbor zavzel v teh vprašanjih v svojih izjavah in poslanicah.

Sm R

Huelgas en Kosovo

Según la agencia yugoslava Tanjug los problemas en Yugoslavia —especialmente en Serbia— siguen su derrotero y amenazan con romper el equilibrio precario en la región de Kosovo y también en todo el estado plurinacional, artificialmente mantenido unido bajo la férula del Partido Comunista.

Las huelgas de la población albanesa de Kosovo (mayoritaria en un 90%) continúan a pesar de la instauración, hace tres semanas, del estado de urgencia y la intervención del Ejército en esta provincia autónoma, incorporada a Serbia, mientras campesinos de Vojvodina iniciaban acciones de protesta por los bajos precios de la leche.

Los primeros mineros no huelguistas descendieron a la mina de Trepča, paralizada desde hace un mes, pero la vuelta de 45 mineros difícilmente puede ser considerada como un éxito.

Začetek slovenskih osnovnih šol

je bil v nedeljo 12. marca v Slovenski hiši. Sveti mašo je daroval prelat dr. Alojzij Starc. Vodstvo cerkvenih obredov, branje beril in ljudsko petje je uredila Balantičeva šola v San Justu. Prisostvovalo je poleg učencev, staršev in učiteljev sedem zastavonos s spremjevalci iz sedem posameznih šol. V pridi je dal dr. Starc dal navodila za uspešno delo v slovenskih šolah, ko je poudaril pomen dnevnih molitve, neženske slovenske službe božje, mesecne spovedi in rednega učenja.

V dvorani so po prihodu zastavonos vsi zapeli „Naprej, zastava Slave“. Navzoče je pozdravil šolski referent Zedinjene Slovenije France Vitrih in omenil izrednega slovenskega kulturnega delavca v Argentinu, pokojnega dr. Tineta Debeljaka,

I. V.

Veseloigra Figole- Fagole

Slovenci v združevanju in izseljenstvu ne moremo biti dobro seznanjeni s sedanjim kulturnim in prosvetnim delom v domovini. Naročamo nekatere kulturne revije in vsaj pomembnejše knjige, nimamo pa na primer pregleda glede sodobnega glasbenega, likovnega in dramatskega snovanja, uprizorjanja in poustvarjanja v matični deželi.

Leopold Suhadolčan (r. 1928) je pripovednik, dramatik in mladinski pisatelj. „Slovensko gledališče Buenos Aires“ nam je že predstavilo njegovo veseloigro Narobe stvari v mestu Petpedi, sedaj pa je postavilo na deske še satirično mladinsko veseloigro Figole Fagole. Satirične igre razkrivajo, smešijo in grajajo napake, razvade in zablode posameznikov ali družbe.

V Figolah Fagolah avtor smeši in biča razvojenost v svetu. Do prepirov, zamer, ograjevanja, mržnje, nasprotovanj in celo sovraštva ter razvojenosti prihaja včasih že v sorodstvu, soseščini, na delovnih mestih, v širšem smislu pa seveda tudi med deželami, celinami ter svetovnimi velesilmi. Vzroki takšnih odnosov so seveda različni po izvoru in važnosti, od splošnih človeških slabosti v ožjih človeških skupnostih pa vse do imperialističnih in totalitarnih teženj v svetovnonazorskem ali v svetovnem pogledu. Vse premašo je medsebojnega razumevanja in umirjenega pogovarjanja.

Suhadolčan nam kaže razvojenost med sosednjima naseljima za pravničnički. V Figolah je vse v zname-

nju dežnikov, v Fagolah pa v znamenu klobukov. Ob ostri meji se bližajo drug drugemu le zato, da se norčujejo, si kažejo osle in jezik, se prepričajo in celo grozijo, da bodo drug drugega premagali in „osvobodili“. Le mladi par, Fagolčan Rok in Figolčanka Nežka, pride v medsebojni zaljubljenosti do sponzanja, da je takšno razmerje nesmiselno in škodljivo, in da bi bilo lepo, da bi odprli mejo ter hodili drug k drugemu kot k dobremu sosedu. Šviga Švaga, ki zapleta v razpletu igre, jima pri tem pomaga. Proti koncu igre pride sicer do kratkega premirja, pa se nazadnje spet vse zaplete in „komedija se nadaljuje“.

V igri so ljudje tipizirani in karikirani, brez osebnih potez, skoraj kakor lutke. Izjema sta Rok in Nežka. V režiji Maksa Boršnika so trpkovo veseloigro razigrano in prešerno zaigrali Dominik Oblak, Andrejka Vombergar, Blaž Miklič, Lučka Jereb, Klavdija Jakoš, Marko Rezelj, Tone Rode in Jože Korošec. Režiser je igralce povezal v urbano enoto. Občinstvo je režiserja in igralce nagradilo s toplim in dolgim aplavzom. Scenski prostor in obleke so zasnovali in pripravili člani SG BA, sceno sta izdelali slikarki Andrejka Hrovat in Marjetka Dolinar, za luči je skrbel Bogdan Magister, „figollagolsko“ glasbo je posnel na trak Janez Jereb, asistenta režije sta bila Dominik Oblak in Frančka Korošec, za organizacijo predstave je skrbel Lojze Rezelj, predstavo pa so omogočili z mecenškim delom in darom igralci sami. Predstave so

Tone Mizerit IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

Volilna kampanja je v polnem toku, pa se vendar bolj malo pozna. Zlasti če primerjam sedanji položaj s tistem, ki smo ga doživljali pred šestimi leti. Tedaj, ko sta temovala za predsedniški sedež Alfonso in Luder, je bilo vse drugačno navdušenje. Jasno, država je preživila dolga leta vojaškega režima, močno je bila tudi še v spominu malivinske vojne, in obzorje demokratične vlade je večini zbujoval upanje na boljšo bodočnost. Šest let je zadostovalo, da je narod spoznal, da oblube še niso dejstvo, in da je položaj tako težak, da od nikogar ni pričakovati magičnih rešitev. Še tako dobra in uspešna vlada bo komaj mogla zaustaviti padanje v globočino in postaviti temelje za morebitno nadaljnjo gradnjo. In če ne pride dobra in uspešna vlada?

NE BELO, NE ČRNO

Ta položaj vpliva na mnoge volivce, in le tako moremo razložiti, da dober poldrug mesec pred volitvami še izreden odstotek volivcev ne ve, za koga bi se odločil.

Ta pojav je zabeležen v številnih anketah, ki jih časopisje navdušeno razširja. Vendar tudi v teh je toliko neznank, in nejasnih podatkov, da človek ne ve, komu bi zaupal. Na primer ustanova „Mora y Araujo“ (liberalne usmeritve) kaže, da je 23% neodločenih; neodvisni dnevniki Clarín (dejansko desarrollistične linije) govori o 37% neodločenih; medtem pa je anketa, ki so jo izvedli državni obveščevalni organi, zabeležila kar 44,6% odstotkov neodločenih, kar pomeni dejansko polovico volivcev.

Poglejmo še naprej: od teh 44 odstotkov je vladna ustanova ugotovila, da jih 10% pripada takim, ki niso „neodločeni“, marveč trdijo, da „ne bi volili nobenega izmed kandidatov“. Kaj bodo volili torej, v državi, kjer je volitev obvezna? Vse kaže, da bodo oddali prazne glasovice, ali kakor temu rečemu v Argentinini, volili bodo „belo“. In ti beli glasovi bolj skrbijo vlogo in politike, kot pa doslej neodločeni.

Bodoča vlada gotovo ne bo imela močne zaslombe. Vsi se zavedajo,

bile v dvorani Slovenske hiše 11., 12. in 18. marca.

Pred dvorano je bila razstavljena akvarelov Andreje Hrovat, Marjetke Dolinar in Toneta Kržišnika.

J. Š.

(1) snice.“ (str. 6)

Prav kakor knjiga, ki jo imamo pred seboj, tudi razmišljanja ob njej niso zgodovinska razprava. Gre za presojo tistih dogodkov včasih pod različnimi vidiki, na podlagi različnih opazovanj in doživetij.

I. del. Boj za oblast

V prvem delu knjige raziskuje prof. Bučar obdobje državljanske vojne med okupacijo, ki je potekala v znamenju boja za oblast „političnih aktivistov in poklicnih revolucionarjev, ki so bili neposredno vodeni in organizirani iz Moskve.“ (str. 40)

Ne glede na vsebino, ki je zbrana pod gornjim naslovom, pa se zdi, da odgovarja ta nagibom le ene od obeh prizadetih strani. Ni dvoma, da je partija od vsega pričetka dosledno iskala dosego oblasti in je temu političnemu cilju podredila vse ostalo delovanje med revolucijo. Ne bo pa držalo, da je ustanovitev Vaških straž, ki so bile prve oboržene enote v boju s partizani, imela kot namen boj za oblast.

Samoobramba ni izgovor niti opravičilo za napake; preprosto dejstvo je, da ko so Vaški stražarji segli po orožju, niso razmišljali o oblasti, temveč o varnosti svojih družin. Res je, da je konec koncev vsa ka vojna boj za oblast, ne drži pa, da bi moralna biti motivacija na obeh straneh enaka.

Doba okupacije je bila komunistom primeren čas za doseg oblasti, medtem ko je večina ljudstva mislila tedaj le na to, kako preži-

da nobeden od kandidatov ne bo dobil nadpolovične večine. Usoda v volilni zbornici torej odvisi od pogajanja med radikalimi, peronisti in liberalci, ali pa od upoštevanja tradicije, da se proglaši za predsednika najbolj voljenega kandidata. A o tem kaj več prihodnjič. Za danes je dovolj, da ugotovimo, da se bodoči predsednik ne bo mogel sklicevati na „ljudsko večino“, kot je to delal Alfonsín.

To bo seveda poslabšalo stanje demokratičnih ustanov. In stanje bo še težje, če se izkaže, da vsaj deset odstotkov volivcev sploh ne potrdi nobenega kandidata, torej nobene obstoječe stranke. Vprašanje je težko, da so ga preučili celo škofje na zadnjem zasedanju predsedništva škofijske konference. Takoj za tem je sledil poziv najvišjih cerkvenih osebnosti, češ da se katoličani ne smej „umiti rok“ in oddati prazne glasovnice. „Bel glas“ da ni krščanski, in je treba izbrati katerega kolik danih kandidatov, in seveda pri tem upoštevati temeljne zahteve krščanskega nauka. Po naše seveda nekaj takega kot izumiti kvadraturo kroga.

MOREMO NAPREDOVATI?

Medtem so stranke pospešile kam-

panjo. Velika zborovanja so organizirali že peronisti in radikalni. Vsak se trudi, da bi zborabil čim več pristašev. A vodstva dobro vedo, da številke prisotnih niso nikako zagotovljene ljudske zaslombe.

Ideologi volilnih strategij se trudijo kako zanetično ogenj navdušenja. Pri Angeluzu vztrajajo z gesmom „se pude“, približno tako kot „dá se“ ali „možno je“. Seveda, te dni smo naleteli na anonieme letake, ki trdijo, da „če se da, storite to sedaj“, ko je potrebno in še možno. Zakaj čakati do decembra, ko bo morda že prepozno.

Pri peronistih pa so zamenjali geslo. Še vedno nas Menem gleda nasmejan, a nas ne vabi več: „Sledite mi“, marveč nas vzpodbuja, naj „gremo naprej“ ali „napredujmo“. Izkazalo se je nameč, da ljudje niso pripravljeni „slediti njemu“, ker vzbuja vedno manj simpatij. Takoj potem, ko je zmagal na notranjih peronističnih volitvah, je bila priljubljenost na višku. Od tedaj pa počasi, a vztrajno, pada število tistih, ki se izrečejo zanj.

Število volivcev, ki se izrekajo za liberalce, tudi počasi, a vztrajno raste. A pri njih je največja težava notranji boj, ki je po eni strani ideoške, po drugi strani pa osebne narave. Tudi okoli Alsogaraya imajo človeške napake, in želja po stolčkih je večja kot pa število sedežev. „Da b' stolčka žeja s tvojega sveta, speljala ne bila goljiva kača.“ O, tisti časi, ko Alsogaray ni dosegel niti enega odstotka glasov...

Slovenščina - moj jezik

SPOŠTOVANJE

Prav to je lastnost, ki naj dviga nad vse drugo stvarstvo. Ni težko spoštovati tisto, kar je koristno in potrebno. Bogatega botra nihče ne bo pozabil spoštovati. Težave se pa začnejo, ko bi morali spoštovati nekoga, ki ga nimamo za kaj rabiti. Še manj se spoštuje reči, ki niso naše in nikoli naše ne bodo. Tako navadno mislimo. Morda pa se vrnemo, ko mislimo, da lahko shajamo brez spoštovanja.

Prvi greh je bil angelov — napuh — in pomanjkanje spoštovanja je del angelov pahnilo v večno temo. Napuh v malem, napuh v velikem — napuh je vedno največji greh in izvor vseh drugih grehov. Grešim, ker sem prepričan, da meni nihče ne sme postavljati meje mojih pravic. Ne spoštujem zakona in ne zakonodajalca. Mislim, da imam pravico kritično presojeti božjo in človeško postavo.

veti. Nekdanja oblast, posebljena v begunski londonski vladi, je bila v dobi okupacije za večino nekaj abstractne, bodoča oblast kot izraz nove povojne družbe pa je bila še oddaljen predmet upanja.

Če naj govorimo, kot pravi avtor, o svojih napakah (str. 29), je pod golim vidikom zmage ali poraza to verjetno ena od njih. Medtem, ko se je nasprotna stran brezobzirno borila za oblast, se je demokratični tabor v prvi vrsti branil in odlagal v dobrini veri temeljne odločitve na čas po vojni. To je bilo sicer moralno pravilno in v skladu z demokratičnimi načelji, a je dalo moralno neodgovornim revolucionarjem prednost.

Prav kakor avtor „Usodnih odločitev“ se je takrat zavedalo tudi vodstvo katoliškega tabora, da doba okupacije ni primerna za splošno debato o političnih spremembah, ker se nihče ne more sklicevati v tem pogledu na predstavnijo in ker stoji ljudstvo pred konkretnim vprašanjem preživetja. (Prim. str. 34) Z načeli ohranjanja in prepričanja družbene preosnove na čas po vojni, ki sta usmerjali tedaj demokratično vodstvo, se pisek vsaj v teoriji strinja; v praksi pa se zdi, kakor da bi spregledal dejstvo, da katoliški tabor boja s komunisti ni ne iskal in ne pričel, temveč da se je od vsega početka (aprila 1942) pripravljal na odpor proti okupatorjem, ko bi za to napočil primeren čas.

Če presoja prof. Bučar delovanje katoliškega tabora in partie z vidika boja, ki naj bi imel na obeh straneh isti namen, to je doseglo

oblasti, se postavlja že skrajna na napačno izhodišče. Ko bi spremjal razvoj dogodkov po časovnem zaporedju in pri tem upošteval, da so predstavniki demokratičnih strank odločanje glede prepotrebnih družbenih sprememb hote odlagali na čas po okupaciji iz istih razlogov, kot so se odločali za „obrambno taktiko“ (str. 37), bi marsikaj lahko sodil drugače.

Ta neenakomernost v namenu boja, ki je s časom postal prava državljanska vojna, je morda ena od značilnosti, ki jo je treba upoštevati in razumeti, če hočemo pravilno uslužiti, da ne zakričimo pod oknom nekoga, ki je potreben miru, da ne pričakujemo usluge od nekoga, ki je morda utrujen, pa ne zna prositi uvidevnostni.

Velike usluge je lahko deliti. Obdajajo nas sijajem imenitnosti in prinašajo slavo, priznanje. Nevidne pozornosti pa nas približujejo tistemu, kar je Bog hotel od nas, ko nas je dvignil nad druga bitja. Ljubezen, spoštovanje.

oblasti, se postavlja že skrajna na napačno izhodišče. Ko bi spremjal razvoj dogodkov po časovnem zaporedju in pri tem upošteval, da so predstavniki demokratičnih strank odločanje glede prepotrebnih družbenih sprememb hote odlagali na čas po okupaciji iz istih razlogov, kot so se odločali za „obrambno taktiko“ (str. 37), bi marsikaj lahko sodil drugače.

Ta neenakomernost v namenu boja, ki je s časom postal prava državljanska vojna, je morda ena od značilnosti, ki jo je treba upoštevati in razumeti, če hočemo pravilno uslužiti, da ne zakričimo pod oknom nekoga, ki je izredno povečal njen lastno politično odgovornost za čas po vojni. Ker je pričakovala odločilnega političnega razpleteta na mednarodni ravni, kar je bilo v bistvu pravilno, ni dovolj hitro opazila, da je z izbruhom državljanske vojne postal naš položaj različen od razmer v okupiranih deželah Zahodne Evrope.

Revolucionarji so se borili za oblast po vojni. Demokratična stran pa je imela z odgovornostjo, ki jo naлага zadnji ob ljudstvu prejeti mandat, pred očmi v prvi vrsti dejstvo okupacije z nevarnostjo nareditve, ki so bile pri večini posledica krščanskega vrednotenja pa tudi de-

(Nad. na 5. strani)

MARKO KREMŽAR

(1)

Ob usodnih odločitvah

PRIPOMBE OB BRANJU „USODNIH ODLOČITEV“ FR. BUČARJA

V založbi „Časopisa za kritiko znanosti“ je izšla novembra lanskega leta v Ljubljani nova knjiga znanega misleca prof. Franceta Bučarja. V njej se je lotil avtor odgovrnega dela; osvetliti hoče usodne odločitve, pred katerimi je stal slovenski narod v obdobju vojne, okupacije in revolucije pa tudi nakazati nekaterе, ki ga še čakajo.

Jasno je, da so bile usodne odločitve naši polpreteklosti mnoge in različne ter da so odgovarjale različnemu ocenjevanju položaja, predvsem pa različnemu vrednotenju. Nit tedaj lahko presoditi vseh možnosti, ki so se ponujale rodu rojakov, ki je doživel te težke čase. Še težje pa je avtorja, ki je živel samo en del slovenske resničnosti, dobro poznati in dojeti potek dogodkov, ki so kasneje izginili za plazom dogajanj in o katerih lahko presoja le posredno in še to s pomočjo le deloma doseglih virov. Zato zaslubi njegov poskus analize tedanjih razmer priznanje kljub nekaterim n

Po slovesu

Poslovila sva se pri vrtnih vratih doma z zeleno trato in okrasnim grmovjem ob zidovih. Storil sem nekaj korakov po pločniku, še enkrat postal ter se ozrl v veliko pročelno okno. Zdaj bi že moral nekje biti spet Tine, vrnivši se od vrat.

V resnici: gleda za mano, v rokah ima bel robeč in potegne z njim čez očmi. Nato mi pomaha z njim. Na moj odgovor z roko še enkrat pomaha. Kakor da bi se razhajala za dolgo...

Nato jo ubiram ob aveniji Gaoni s hrupnim drvenjem nenehne procesije vozil. Postojim še enkrat in se ozrem. Me ni poklical ali je vse le slušna prevara?

Rahlo pahlja olivno zelena cipresa ob hiši. Ob njej lebdi njegova drhtiva podoba. Zadnja, ki mi je ostala izza okna. Mu je bilo dano slutiti trenutek zadnjega slovesa?

Ko se bova spet srečala, bo tudi to do konca jasno razodeto!

Prvo poznanstvo

Po maturi v Ptiju 1937 sem hitro zapustil mesto in odšel domov na Sela. Tedaj sem poleg kmečkega dela v nekaj dneh napisal črtico Mladost je mimo šla in jo poslal uredniku Doma in sveta msgr. Jožetu Debevcu, ki pa je kmalu nato umrl.

Jeseni sem se vpisal na univerzo. V deževnem jesenskem večeru so me opozorili, naj se oglasim v uredništvu Doma in sveta pri T. Debeljaku. Vesela in obenem vznemirljiva novica. Vedel sem zakaj gre, le neznanka me je trpinčila: je moje pisanje kaj vredno ali ne?

Ko sem premagal stopnišče v tretje nadstropje, sem obstal, si odahnih, popravil vozel pri kravati in se dostojanstveno zravnal. Kam? Kje so zdaj tista vrata s strogim gospodom, kateri odloča o poslanem prispevku? Polglasni glasovi in ostri udarci pisalnega stroja trkajo na nevajeno dušo. Skoraj bi se bil odločil na pobeg. Skozi pol odprta vrata pokukam v prostrano dvorano: dolge in široke mize stope v njej, na njih so razloženi kupi revij, odprtih časopisov, papirji. Visoke police ob stene oprte, ob njih stojo velike knjige. Pristopim: vezani letniki Slovence. Poleg teh se ponuja kultura iz vsega sveta, ki je prepotovala dolge ceste in poti.

Nekje zaškrtno vrata: s težkim

Nekaj stopinj s Tinom Debelskom

korakom se bliža močan koščen človek, mahajoč z desnico, s kuštravimi lasmi, in z barvnim pisalom med zobmi. Nič ne odgovori na moj plahi poklon, kakor da ni svetā razen njegovega. Polista po odprttem dnevniku, nekaj kratko zapiše in že odhaja.

„Rad bi g. dr. Tineta...“ sem zjecljal.

Preden sem dopolnil ime, je že z bobnečim zateglim glasom zaklical: „Tinne! Tinine!“

Med policami so se odprla vrata: „Kdo me želi?“

Videl je, da se mu bližam; tudi sam je stopil proti meni. Črna klobasta tiskarniška halja ga je ogrnjala čez kolena.

„Naročili ste, naj pridem. Gotovo zaradi črtice.“

„Lepo, da ste prišli. Novi pisatelj!“ Stegnil je močno roko v pozdrav. „Kar naprej, prosim!“

Mala sobica z mizo, na njej pisalni stroj, ob njem šop popisanih papirjev, vse okrog knjige in časopisi. Vse diši po tiskarskem črnili. Vse živi in služi — le kako kaj najde v tem zmešanem redu!

„Našel sem jo in prebral in jo bom tiskal v novem letniku,“ je nadaljeval. „Rad bi, da kmalu še kaj napišete iz vaših Haloz, ki so tako malo poznane v literaturi. Pridite prihodnji teden po kako naplačilo. Študentje ne morejo brez fikca o-krog.“

In bila sva zmenjena, kakor da bi se bila že dolgo poznala.

„Pridite! Predstavim vas gospodu,“ je namignil Tine proti človeku, ki sva ga našla spet v dvorani. „Gospod urednik Terseglav! — Novi pisatelj Doma in sveta!“

Med glasnim govorjenjem sta prihajala od stopnišč sem še dva nova gospoda.

„Naprej! Naprej! Gospod pisatelj Jalen in pesnik Šali!“ ju je imenoval. „Tu je pa nov dominovitovec.“ Segli smo si toplo v roke. „Na vsak način bo treba trčiti in zaliti“ se je Tine navdušeno zasmjal.

„Pa ne danes. Seveda, če ni mladi gospod za to užaljen!“ se je brž oglasil Jalen in gledal v mene. „Dopolnanska vlagu mu jemlje privlač-

nost...“

„Res, kak večer rajši, ko ga srkaš počasi in pobožno,“ je dodal pisnik. Razšli smo se v sladkem upanju na obljudljiveni kozarček.

Novi urednik, dr. Tine Debelski, piše 1942 v Uvodu k moji knjigi Dom med goricami naslednje: „Ko sem listal po zapuščini prejšnjega urednika Doma in sveta, sem naletel črtico tega ptujskega dijaka — Jožeta Krivca — pod naslovom Mladost je mimo šla in sem postal pozoren. Tiskal sem jo takoj v prvi številki novega letnika kot obetač začetek mladega pisatelja. Tako je Krivec postal dominovitovec.“

Po Debelskovi odločitvi sem vstopil v krog Doma in sveta, katerega je začel urejevati naslanjajoč se na drobno peščico preostalih zvestih delavcev po težki kulturni krizi 1936. Predvsem pa je iskal stikov z mladimi ustvarjalci — bodočnost in moča sta v mladih silah!

Potožil nam je večkrat, da je posril nekoga od prejšnjih za sodelovanje. Ta ga je mrzlo pogledal in izbruhnil: „Nihče ne mara sprejeti uredništva. Boš to storil ti?“ Tako mu je stal le še krik v nebo za pomoko.

Tine ni odnehal: kakor nikoli, kadar se je vnel za važno stvar.

Imel pa je Tine posebno moč, ki je z njo osvajal ljudi: morebiti duševno toploto ali iskreno dobroto, ki ni dovoljevala odtegniti nikomur darljive desnice. Žarela je tudi iz njegove besede, ki osvaja duše. Zato je zbral lepo skupino mladih ustvarjalcev, ki so besedne zaklade prisotni svojemu uredniku, ki so mu zaupali.

Kot vsi veliki možje je bil prepričan, da svoboda, lepota in dobrota ne morejo umreti. Tako je živel in do konca upal v čase, ko bo slovenski narod razpel krila in kot zmagovalci orel zaplul pod slovensko nebom!

Večer v operi

V Ljubljani je zgodnji zimski večer 1943. Policijska ura, pred katero se prisilno umika živiljenje mesta med zaprto zidovje, nas pesti. Vsak se je boji in ji hlini spoštovanja.

Spet Pilat

Tedaj moram jaz po volji vaši ga k smerti

obsoditi, ako hočem jaz pri cesarju še v gnadi biti.

Tukaj si roke Pilatus umije in potem bere:

Poslušajte vsi urti čez človeka tega ino v vaših grešnih rokah v oblasti imejte ga. Dokler Jezus Nazarenski zapeljavec teh ljudi, tako naj se čez njega ta sodba zgodi, kateri je zaničevalec našega cesarja ino kakor en fouš Mesijas krivčno šraja, katero vse od višjih je zadosti spoznano, ter on in njegovo dejanje je k te smrti obdan, katerega na to špotljivo mesto ven pejljite ino med dvema razbojnika na križ ga pribijte!

Tukaj Pilatus palico prelomi in pred Kristusa vrže, potem zopet recitira.

Ali jaz moje roke nedolžne umijem in tega pravičnega kri žalujem.

Zatorej vi od le-tega boste težko rajtengo dali ino v tem žveplenskem ognju do grla stali.

Spet obo Juda

Naj čez nas ino naše otroke se njegovo kri snide, da le on enkrat k tej špotljivi smrti pride.

DESETA PODONA

Kristus na križu

Tudi oder s to podobo peljeta dva ali trije konji, za katere mora skrbeti voditelj procesije, vodijo jih trije ali šest mož.

Magdalena

Zdaj, zdaj ali prepozno se prestrašim grozno.

Moram jaz spoznati in obstat da zadosti je v grehih spati.

Jaz, jaz sem Kristusa umorila, peklenske martre zaslužila.

Daj ti meni, o Kriste, toliko moči, prelivati solze iz mojih oči, da jaz bodem spoznala,

mojo pregreho objokala!

Spoznam, da sem jaz to storila,

skozi pregreho tebe na križ pribila.

Zatorej odpusti ti meni!

Obljubim zdaj jaz tebi,

hočem tavyženkrat mrtva biti,

kakor več tebe razžaliti.

Evropa

Jaz sem skozi martre tvoje

vzel odrešenje moje.

dil to pot proti cerkvici, porinil ključ v škripajočo ključavnico ter odprl sveti prostor.

Šel sem po njegovih stopinjah, toda z drugačnimi občutki v srcu kot druge dni. Grem na pogreb, na tisto zadnjo ločitev od nekoga na zemlji, preden postane vse večno izginote...

V Slomškovem domu se istočasno zbirajo ljudje: prijatelji, znanci, častilci pokojnega. Mi tu smo v mislih z njimi. Težko nam je. Molimo, se žalostimo, si otiramo oči, obenem pa se zahvaljujemo Bogu, da nam ga je dal.

Dolgo sem tisto jutro v razmajenem naslanjaču pred žalostno Materto in v nemem pogovoru z njim. Pred mano je šel njegov nasmeh in oči prijatelja, ki zrejo še v to in že v ono stran. Samo udarci srca so utihnili: ne cutijo več in ne živijo več.

Ne bova se več srečala, tudi ne pomahala ob slovesu. Vse je do konca jasno razodeto!

„Tine, prišel sem Ti povedat, da so tudi spomini na tvoje urejevanje Doma in sveta prišli na cilj. Čakajo v tiskarni, da jih postavijo...“ To je bila zadnja vesela vest iz Slovenije, ki sem mu jo prinesel, preden sem odšel sem gor.

Tedaj je ves zagorel v neobičajenem ognju, zaživel in ostal s tisto toplo ljubezijo v srcu, na lich in v očeh, ki jo je razdajal samo svoji najdražji ljubezni — Domu in svetu.

V zvoniku sta klicala zvонova. Zdramila sta me.

Hvala za zvestobo Domu in svetu in Svetu in domu, ki sta naju povzvala v duhu lepote, dobrote in nemiljivega upanja. Ti mojster in mentor — jaz le učenec v tvoji senči. Hvalezen sem ti, da sem smel biti v tvojem krogu!

Bogu in tebi hvala za zadnje napisane spominske besede o tvojem urejevanju Doma in sveta. Tako si z zadnjo ljubezijo v tujini počastil tudi stoletno obletnico izhajanja te revije v Sloveniji.

Odhajaš v nepovratne božje pojedilane, kjer boš našel prijatelje Narante, Ivana Lotmira, Jožeta iz Trente, Mauserja, Kunstlja, Balantiča, Hribovšča... vsi služabniki iz dominovitovske družine!

Naj vsemogočni pretehta milostno tvoja in njihova dela, ki bodo ostala vaš trajni spomin!

JOŽE KRIVEC

Škofjeloški pasijon

Procesijo je na ukaz zelo častitega očeta bode storil to veliko pregreho naznano. provinciala s svojim trudem in prizadovostjo Ta je tega hudiča močno poslušal iz temeljev postavil oče Romuald iz Štandreža, ino bode na vekomaj njegovo martro poskušal. zdajšnji redni pridigar... in storil, da je prišla slovesno na svetlo v podobah in upodobljenih skupinah vprvo silne množice ljudstva na stroške dobrotnote bratovščine presvetega Rešnjega Telesa 11. aprila 1721.

TRETJA PODONA

Gospodova večerja

To podobo peljeta dva konja, na njej je 12 apostolov in Kristus. Konja je doslej vselej dal na voljo strogi gospod pl. Khossen; njega je treba prositi zanju.

Kristus

Ah, prišla je moja ura ino čas, da se jaz bom moral ločiti od vas. Ker sem jaz vas vselej močno ljubil, da bi bil vam ta večni leben zadobil, jaz bi hotel rad še dalje pri vas ostati. Ker pa se moram jaz od vas podati, moja ljubezen pa tega noče trpeti, da bi jaz celo imel proč od vas iti, hočem tedaj vselej pri vas prebivati, v štuti tega kruha vselej pri vas ostati. Vzemite tedaj, to je moje živo telo, katero bode za ves voljni svet trpelo. Vzemite tudi ta kelih, v katerem je moja prava kri, ino premislite, da vaš mojster za vas rad smrti trpi.

Vsi moji gliji so s težavami obdani, ker jaz vidim enega zapeljanega med vami. On bode mene mojim sovražnikom čez dal, ino me tem Judom za trideset srebrnikov predal.

Peter

O moj Joannes, vprašaj, kdo bi imel le-ta biti, od katerega je on le-to začel govoriti. On bi bil vreden, da bi se zemlja odprla, ino njega, tako nehvaležnega, požrila.

Janez

Kdo je taist? Povej nam, kateri bi imel to storiti ino tebe bi hotel s tem trpljenjem umoriti!

Spet Kristus

Eden izmed vas dvanajst, ki sedi pri mizi z manom,

DEVETA PODONA

Glej človek

To podobo nosi 20 mož, na njej 6 oseb.

Pilat

Poglejte ljudje, ali je človeku podoben le-ta, kateri je od mog do glave polen špotá, katerega ste vi tako grozno odrli ino neusmiljeno njegov život odprli.

Dva Juda

Na križ ga postavi! Križaj ga ino nikar veliko ne šparaj ga, dokler on pri njem ne najdem nobene krivice ino pri vas nobene poštene pravice!

**DRUŠTVO SLOVENCEV
MENDOZA**

vabi vse svoje člane
na skupni Slovenski dan
v Slovenski vasi

**SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO
BARILOCHE**

vabi vse svoje člane
na skupni Slovenski dan
v Slovenski vasi

**SLOVENSKI DOM
BERAZATEGUI**

vabi vse svoje člane
na skupni Slovenski dan
v Slovenski vasi

34. SLOVENSKI DAN

V SLOVENSKI VASI V LANUSU DNE 2. APRILA 1989 POD GESLOM:

MATI SLOVENIJA

ob 11.00 v Hladnikovem domu:

- dviganje zastav ob petju argentinske in slovenske himne
- pozdrav predsednika Hladnikovega doma
- sprevod v cerkev Marije Kraljice

ob 11.30 v cerkvi Marije Kraljice:

- sv. maša s somaševanjem naših dušnih pastirjev in homilijo msgr. Janeza Zdešarja

ob 13.00 kosilo

ob 15.00 tekmovanje v teku in plavanju

ob 17.30 v Hladnikovem domu:

- pozdrav predsednika Zedinjene Slovenije
- slavnostni govor prof. Andreja Rota
- kulturni program z deklamacijami Prešernovih pœezi, petjem združenih mladinskih pevskih zborov in folklornimi plesi. Sodelujejo slovenski Demovi.

– prosta zabava

VABIJO ZEDINJENA SLOVENIJA IN SLOVENSKI DOMOVI

**NAŠ DOM
SAN JUSTO**

vabi vse svoje člane
na skupni Slovenski dan
v Slovenski vasi

**SLOVENSKA PRISTAVA
MORON – CASTELAR**

vabi vse svoje člane
na skupni Slovenski dan
v Slovenski vasi

**SLOVENSKI DOM
SAN MARTIN**

vabi vse svoje člane
na skupni Slovenski dan
v Slovenski vasi

**SLOMŠKOV DOM
RAMOS MEJIA**

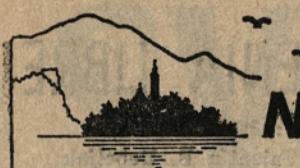
vabi vse svoje člane
na skupni Slovenski dan
v Slovenski vasi

**HLADNIKOV DOM
SLOVENSKA VAS – LANUS**

vabi vse svoje člane
na skupni Slovenski dan
v Slovenski vasi

**SLOVENSKI DOM
CARAPACHAY**

vabi vse svoje člane
na skupni Slovenski dan
v Slovenski vasi

NOVICE IZ SLOVENIJE

LJUBLJANA — Smrtnost dojenčkov v Sloveniji je bilo leta 1988 blizu standardom razvitih evropskih držav: 11,4 na tisoč živorojenih, medtem ko je jugoslovansko povprečje 24,5 na tisoč živorojenih.

LJUBLJANA — Neobvezen obisk v 4. letniku srednje naravoslovne šole so poskusno uvedli. Eksperiment pa bo na voljo le tistim učencem, ki se bodo zanj odločili in ki jih bodo podpirali njihovi starši. Z njim hočejo pedagogi priti do otipljivih rezultatov o odgovornosti učencev in morebitnih dobrih posledicah takega načina učenja.

LJUBLJANA — Slovarja slovenskega knjižnega jezika peti zvezek bodo začeli tiskati v prihodnjem letu, torej naj bi izšel konec leta 1990 ali v začetku 1991. Z njim bo slovar kompleten, načrtujejo pa izdati — na podlagi že zbranega materiala — skrajšano obliko takega slovarja v eni sami knjigi.

LJUBLJANA — Ameriški študentje bodo en semester poslušali predavanja na ljubljanski ekonomski fakulteti. Predavanja bodo v angleščini, profesorji s fakultete, tematika pa: primerjalni ekonomski sistemi, zgodovina in ekonomija sodne Evrope ter jugoslovanski poslovni in finančni sistem. Študentje prihajajo z univerze Indiana, Blumington, ZDA.

LJUBLJANA — 281 stavk je bilo v Sloveniji v lanskem letu. Toliko so jih našteli pri predsedstvu sveta Zveze sindikatov Slovenije in odločili, da si morajo sindikati prizadavati, da bodo stavke čim krajše. Na seji so se tudi zavzemali, da bi najnižji osebni dohodek znašal okoli 750.000 din (en dollar — 5.955 din).

CELJE — Mohorjeva družba je izdala svojo letošnjo zbirko. Sestavlja jo vsakoletni koledar, priročnik Pletemo za družino, spominski zapis Marte Kmet Učiteljica, štiri Finžgarjeve pravljice Makalonca in pesmarica-molitvenik (862 str.) Slavimo Gospoda.

RADATOVIČI — Vesna je ime poimavemu koritu iz akrila, ki ga je začela izdelovati Inles. Korito je šlo dobro v prodajo in osvojil trg v raznih evropskih državah. To pa je navdušilo svetovno znano francosko firmo Porcher, da ga je kar prevzela in začela izdelovati v keramiki, kljub temu, da so Inlesovci pravno zaščitili svoj izdelek. Zdaj pa so ti

pripravljeni svoj izdelek braniti — ali pa prodati: Porcher ima torej možnost, da kupi Inlesovo licenco ali pa da se tožari z njim za model, kjer nima nobenih možnosti, saj je v Franciji tovrstna zakonodaja zelo stroga.

MARIBOR — Glasbene šole imajo premalo učencev. V primeri z drugimi šolami po Sloveniji, ima Maribor sorazmerno majhno število učencev, vključenih v glasbene šole. Vzroki za to naj bi bili: prostorninska kriza in pomanjkanje denarja, s katerim se plačuje profesorjem in nabavljajo instrumenti, s katerimi učenci vadijo (denar morajo preskrbiti občine, te pa dobivajo podporo Izobraževalne skupnosti Slovenije). In ta dodeli Mariboru le 4%; občina mora prispevati 91%, ostalo pa starši).

LJUBLJANA — Dva milijona prebivalcev naj bi bilo v SRS Sloveniji konec preteklega leta. Slovenski zavod za statistike je lani marca naložil 1.997.053 prebivalcev, naravní prirastek pa naj bi že sredi leta število povečal na dva milijona. Zavod je tudi izračunal, da vsak dan umre v Sloveniji 54 ljudi, rodi se jih pa le 70, torej dnevno po 16 življenj „prebitka“. To skromno število dolnilo priseljenci iz drugih republik — 4.000 letno.

SLOVENSKA BISTRICA — 85 let so praznovali oljarji z Bitrice. Danes jih je 140 in preskrbujejo z jedilnim oljem dve petini Slovencev.

LJUBLJANA — Ljubljanski grad restavrira že nekaj desetletij, pa so komaj na začetku. Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravnih in kulturnih dediščin je pripravil konzervatorski program, po katerem bodo nakazane tudi sestavine in baza iz starejših obdobjij, ne samo novejših. Zunanje pročelje gradu naj bi ostalo neometano, kot je bilo to v srednjem veku, kostanje na grajskem dvorišču bodo spet posadili, strešna kritina bo kovinska, nakonstreha pa tak, kot po starih ljubljanskih hišah. Letos bodo izdali publikacijo, ki bo Ljubljjančanom predstavila problematiko konzervatorstva gradu in nadaljnje načrte zavoda.

VRHOVO — Hidroelektrarno na Savi so pričeli v tem kraju graditi lani decembra. Je to prva od serije sedmih na spodnji Savi in tudi največja. Letno bo proizvajala 128 milijonov kilovatnih ur električne energije.

(Nad z 2. str.)

mokratičnega prepričanja. (Na to vprašanje vesti se bo treba ob presojanju medvojnih odločitev še in še povračati, kajti bistvena razlika med odločitvami obeh taborov je temeljila v vesti posameznikov.) Seveda je pripomogel tudi obstoj še vedno legitimne vlade v Kairu in kasneje v Londonu, da je ta stran gledala na oblast kot na nekaj kar je „na varnem“, medtem ko je nosila odgovornost za narod, ki se je pod sovražno zasedbo moral ohranjati, braniti in boriti kot je vedel in znal.

Gledano iz določene perspektive je to lahko videti kot napaka, s stališča takratnega vodstva, ki je hotelo istočasno prihraniti narodu čim več žrtev, pa ostati na strani begunske vlade, tedaj ni bilo opaziti kake druge poti. In če pogledamo iz zgodovinske razdalje tako na milijonske žrtve nacističnega in fašističnega iztrebljanja civilnega prebivalstva med vojno pa na partijski teror med revolucijo in na težke posledice komunističnega totalitarizma za naš narod, se človek še danes ob vseh izkušnjah, ki jih prinese življenje v svetu, upravičeno vpraša, ali bi se v istih razmerah mogli odločati v bistvu drugače, kot so delali tedaj naši predniki?

Da so narodi zahodne Evrope prebili vojno na podlagi enake taktike, pomeni, da se v glavnem slovenski demokrati niso motili. Niso pa predvidevali možnosti, da jugoslovanski komunisti ne bodo ubogali niti Stalina in da bodo proti njegovim navorilom pod okupacijo pričeli svojo

revolucijo. Tega res ni bilo lahko predvidevati, a posledice so težke in segajo mimo nas še v prihodnost.

Nevarnosti komunistične revolucije pod okupacijo in njenih dolgoročnih posledic so se predstavniki demokratičnih strank verjetno zavedli prekasno. Računali so z možnostjo obstoja vzporednih organizacij levičarskih in demokratskih ilegal, kot je bilo to npr. v Franciji ali Italiji. Pa se je zgodilo, da so bile „legije“, ustanovljene za boj proti okupatorju, potegnjene z umori in nasiljem komunističnih revolucionarjev v državljanško vojno, za katero niso bile pripravljene ne vojaško ne politično. (Prim. str. 74 in sled.)

Ustanovitev ilegalnega „Štajerskega bataljona“, ki je odšel v hribe maja 1942, je bila politična odločitev, ki je pomenila korak v pravo smer. Vendar so pod pritiskom komunističnega terorja na deželi in iz želje prihraniti narodu nepotrebne žrtve, (Prim. str. 79) postale spontano ustanovljene Vaške straže glavnina protirevolucionarnega odpora.

Da demokratični tabor ni iskal boga s komunisti (kar bi storil, če bi se boril „za oblast“), da bi se tako izognil državljanški vojni, ne vedo povedati le preživeli borci Štajerskega bataljona, temveč tudi Bučar, ko pravi, da do oboroženega odpora proti partizanom „ni prišlo zaradi odločitve Slovenske zaveze, pač pa predvsem kot samostojen odpor na akcije partizanov in še posebej na teror in likvidacije, ki so jih partizani izvajali...“ (str. 80) Nadaljnji avtorjev zaključek, da bi do medsebojnega spopada „prej ali slej pri-

loteva avtor odnosov med partijo in Cerkvio. V ilustracijo mu služi primer škofa Rožmana, katerega obsojba je še vedno predmet debat zunaj in znotraj sistema, kajti nihče, kot pravi avtor, „kdor se ima za vernega člana Cerkve, te sodbe ne more sprejeti, če je ne sprejme tudi Cerkev sama. In ta je ne spre-

SLOVENCI v ARGENTINI

Osebne novice

Rojstvo: Dne 13. marca se je zakoncem Gustavu Catania in Adriani Veroniki roj. Zupančič rodila hčerka, ki bo dobila ime Carolina.

V družini Guillermo García in Ane Marije roj. Pleško se je dne 10. marca rodil sin, četrти otrok, ki bo pri krstu prejel ime Marko Javier.

Krst: 1. januarja 1989 je bil krščen v cerkvi Marije Kraljice, Damijan Matija Čampa, sin cont. Jožeta in cont. Marte roj. Šmalec. Za botra sta bila ga. Marija Mehle in Marjan Čampa. Krstil je g. Janez Petek CM.

Srečnim staršem naše čestitke!

Nova diplomanta: Na buenosaireski univerzi je diplomiral za arhitekta Jure Marušič. Čestitamo!

Tudi na buenosaireski univerzi je dokončal študije in postal kinezolog Janko Šmalc iz Slovenske vasi. Čestitamo!

bljubljajo, da bo zgrajena v predvidenem roku — 37 mesecov. Sredi leta 1990 naj bi začeli polniti bazen; takrat bi lahko že poskusili zagnati prvo od treh turbin. Vsa oprsma bo domača. Največja negotovost pa je pravočasna ureditev čistilnih naprav, saj bi drugače jez ustvaril ogromno umazano jezero.

UMRLI SO OD 6. do 11. januarja 89:

LJUBLJANA — Ivanka Černe roj. Rupret, 90; France Boc; Pepca Odar; Zlata Ogrinc; roj. Kavčič; Jože Žilih; Anton Kobal; Valentina Avguštin roj. Pavlin; Ignac Pevec, 81; Milena Flegler roj. Šepetavec; Martin Špoljarič, 83; Franci Lahnar; Franc Kramar; Emilia Semolič; Jože Šusteršič; Ivan Hemler; Marija Češnjevar, roj. Kobilca; Marija Casar roj. Avsec; Frančiška Lah roj. Lindič; Marjanca Kušar; Albina Možih, 80; Justina Jeraj roj. Strojnik; Meri Krašovec, 64; Gregor Gostič; Miha Rajner; Marija Heuffel roj. Skalar; Marija Artač; Anton Topole; Štefka Hubek; Anton Žužek st.; Slavko Pirc; Anton Jurčelj; Marija Vidmar, 95; Marta Žibert; Zdravko Gašperlin; dr. Marijan Brecelj; Jožefka Zajc roj. Dimnik (Čižmanova mama), 77; Jože Peternej Alojz Mervar; Veno Hudis; Martin Špoljarič, Jana Biško roj. Pollak.

RAZNI KRAJI — Jože Levstek, 59, Stranje; Franc Mevlja, Šempeter; Valerija Črnjač roj. Debevc, 93, Piran; Antonija Košir roj. Suhadolc (Kovačeva mama), 89, Stranska vas; Miha Molan, 75, Krško; Mary Pfefferer, 95, Krško; Milka Šink roj. Krajnik, 60, Lipica; Vladimir in Alojzij Buh Preska; Angela Šibenik roj. Razboršek, 76, Maribor; Jožeta Oberstar, Sušje; Marija Per roj. Ogrin (Kovačeva mama), 94, Šinja, gorica; Albert Plemelj, Bled; Franc Pirc, Rudnik; Anton Milič, 80, Maribor; Anton Glad, 80, Kočevje; Franc Mikuljan, Celje; Jože Hrastar, Brezovica; (Hubert Tomšič, Trebnje; Marija Kaltnekar roj. Hlebš, 89, Kranj; Alojz Germovšek, Šentjakob; Tončka Kosovel vd. Ravbar, Tomaj.

šlo zaradi dejavnosti Slovenske zaveze“, pa ni utemeljen. Če Slovenska zaveza ni iskala državljanške vojne, če ni iskala uničenja komunistične ilegale, če so na Zahodu lahko obstajale vzporedne ilegalne entote demokratskega in komunističnega predstnika, čemu bi bilo to nemogoče med nimi? Odgovor je v usodni odločitvi jugoslovanske partije.

Avtor sam ugotavlja na drugem mestu, da je šele z domobranstvom, to je po dveh letih bojev, protikomunistični tabor prišel do zaključka, „da je treba partizane vojaško premagati, če hočejo komunistični partiji izviti iz rok temeljno sredstvo, ki jim odpira pot do monopolne oblasti.“ (116) Da pa je „domobranstvo zavestno prineslo...“ „k notranjem narodnemu razcepui...“ (118) je spet trditev, ki ne drži. Če je čakal protikomunistični tabor do poloma ob italijanskem razpadu, predno je segel ofenzivno in z vsemi silami v državljanško vojno, že težko reči, da je zavestno iskal razcepui naroda. Razcep je povzročil vendar tisti, ki je teror začel, in ne tisti, ki se mu je prepozno uprl. In končno, ali ni največji razcep nastal ne ob ustanovitvi temveč ob pokolu domobrancev?

Na začetku svojih razpravljanj se loteva avtor odnosov med partijo in Cerkvio. V ilustracijo mu služi primer škofa Rožmana, katerega obsojba je še vedno predmet debat zunaj in znotraj sistema, kajti nihče, kot pravi avtor, „kdor se ima za vernega člana Cerkve, te sodbe ne more sprejeti, če je ne sprejme tudi Cerkev sama. In ta je ne spre-

**BLAGOSLOVLJENE PRAZNIKE
GOSPODOVEGA VSTAJENJA
VOŠČI VSEM ROJAKOM**

ZEDINJENA SLOVENIJA

Velika noč 1989

Zveza slovenskih mater in žena

SLOVENSKI DOM — SAN MARTIN

vošči vsem Slovencem po svetu in domovini

BLAGOSLOVLJENE PRAZNIKE GOSPODOVEGA VSTAJENJA

NAŠ DOM — SAN JUSTO

vošči vsem članom in prijateljem

srečne in blagoslovljene

VELIKONOČNE PRAZNIKE!

Srečne in blagoslovljene velikonočne praznike

ŽELE VSEM ROJAKOM V ARGENTINI

ILIRIA TUR

Tel. 651-1760

San Justo

vini vse to zginilo pred potrebo samoobrambe.

Bučar v tem svojem delu, morda izjemo presoje delovanja škofa Rožmana, nekako poenostavlja in shematizira posamezne dejavnike, da vse skupaj izvzeni nekako takole: komunisti so bili nemoralni, katoličani nesposobni, komunistični sopotniki v OF nesposvetni, ostali demokrati ne-pomembni. To sicer zveni zelo objektivno, pa ni. Ne prikaže namreč v celoti razmer, v katerih so bile storjenje usodne odločitve, pa tudi razloga motivacij je velikokrat daleč od tega, kar so v resnici mislili in hoteli ljudje, ki so stali pred njimi.

Pri tem ne bo odveč pripomba: čeprav priznamo mogoč napake demokratičnega tabora v zavesti, da jih je gotovo bilo precej, ne smemo nikdar izgubiti izpred oči, da so komunisti državljanško vojno zavestno pričeli. Vsa tehnična in politična pripravljenost na ta boj, ki jim daje z dosegom oblasti morda videz večje upravnosti, ne more opraviti, če je dejana. Njihova odločitev za revolucijo pod sovražno okupacijo je bila brezobzirna izdaja osnovne narodne pravice, to je pravice do obstoja, ki so ga postavili v neposredno nevarnost z edinim namenom priti do popolne oblasti nad narodom.

Brez dvoma niso le okoliščine krije (str. 29), da se je državljanška vojna izteka, kot se je. Gotovo so k temu doprinesle naše lastne napake, katere je posebno prva desetletja združenske skupnosti skoraj bolestno iskala. To avtorju ni znano in zato večkrat ponavlja kljše o emigraciji, ki je za lastne napake slepa.

(Se nadaljuje)

Vošči vsem rojakom
blagoslovjene
velikonočne praznike

Luis Vernet 4225
Remedios de Escalada
T. E. 248-4021

Blagoslovjene velikonočne praznike
voščita vsem rojakom

MARJAN in HELENA LOBODA
Z A V A R O V A N J A

Sarmiento 385 - 1. nad. pis. 10 T. E. 312-2127 (1041) Capital

Blagoslova polne praznike vstajenja Gospodovega
želi vsem Slovencem

CACES s. r. l.
SLOVENSKO KERAMIČNO PODJETJE

Pedro Molina 132-42 Guaymallén - Villa Nueva Mendoza

KREDITNA ZADRUGA
"SLOGA" Z O. Z.

Bm. Mitre 97 Tel. 658-6574 in 654-6438 Ramos Mejía

VOŠČITA VSEM SVOJIM ČLANOM IN PRIJATELJEM V
ARGENTINI IN PO SVETU ZA VELIKONOČNE PRAZNIKE
VELIKO BLAGOSLOVA, ZADOVOLJSTVA IN MIRU!

MUTUAL
SLOGA

Ramos Mejía

Blagoslovjene praznike Gospodovega vstajenja
vošči vsem rojakom

BAJDA S. R. L.
P A R K E T

Av. Juan B. Alberdi 3981 Capital T. E. 67-2494

Blagoslovjene praznike Gospodovega vstajenja
žele vsem rojakom

ANTON PODRŽAJ in sinovi
INDUSTRIJSKO METALURGIČNO PODJETJE
IN MONTIRANJE STROJEV

Neuquén 565

T. E. 768-4595

Villa Ballester

Blagoslovjene velikonočne praznike
vam želi

DR. ANDREJ FINK

ODVETNIK - TRADUCTOR PUBLICO (esloveno)

Zapuščinske zadeve, zasebnospravni spori, posvetovanja,
zastopanja, delovna razmerja, uradni prevajalec za slovenčino

Larrea 929, prtl. "A"
9 6 1 - 2 1 6 3

Ponedeljek, torek, četrtek
od 17. do 20. ure

OBVESTILA

VELIKI ČETRTEK, 23. marca:

V slovenski cerkvi Marije Pomagaj ob 19 slovesna večerna sv. maša, prenos sv. Rešnjega telesa in češčenje.

VELIKI PETEK, 24. marca:

V slovenski cerkvi Marije Pomagaj ob 19 bogoslužju opravilo.

VELIKA SOBOTA, 25. marca:

V slovenski cerkvi Marije Pomagaj ob 22 velikonočno slavlje luči in sv. maša.

SOBOTA, 1. aprila:

Redni pouk Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

NEDELJA, 2. aprila:

Slovenski dan v Slovenski vasi.

SREDA, 5. aprila:

Redni sestanek Zveze slov. mater in žena v Slovenski hiši ob 17. uri. Predava prelat dr. Alojzij Starc.

SOBOTA, 8. aprila:

1. kulturni večer SKA: Delovna skupnost Alpje Jadran; predava Tone Brule.

NEDELJA, 9. aprila:

Tombola v Slovenskem domu.

SOBOTA, 22. aprila:

Razstava olj in akvarelov Ivana Buškova pri SKA; v Slovenski hiši ob 20.

NEDELJA, 30. aprila:

Slovensko romanje v Luján.

PRIDOBIVAJTE NOVE NAROČNIKE!

I Š Č E M

študentko, ki bi pazila
na otroka 3-krat na teden
popoldan v Munru.

T. E. 790-6555 zvečer

ISČEM POMOČ V TRGOVINI

(Gallereria) med 14. in

20. uro

Av. Mosconi 2884

T. E. 572-2740

Čestitamo vam, če že imate Kartu SLOGA

1. maja bodo spet zvišane socialne podpore in vam, ki že imate KARTO SLOGA ni potrebno nič doplačevati in boste od tega dne dalje deležni podpor ob: poroki, rojstvu in dovrštvu srednje šole, A 3.000.- in podpor ob stalni in popolni nesposobnosti za delo in smrti, A 8.000.-. Kot doslej so še naprej v veljavni čakalne dobe: 1 leta za podpore ob poroki, rojstvu in dovrštvu srednje šole in 3 mesece za podpore ob stalni nesposobnosti za delo in smrti.

Če pa še nimate KARTE SLOGA, vam svetujemo, da se čim prej oglasite v naši pisarni, Bm. Mitre 97, Ramos Mejía, tel. 658-6574 in 654-6438 ob ponedeljku do petka od 10. do 19. ure, ali v kateri naših podružnic. Na 30. aprila t. l. še lahko dobite KARTO SLOGA, če vložite v navadno hranilno vlogo v MUTUALU SLOGA A 600.-, po tem datumu bo potrebna naložba višja. Ne odlašajte!

V SLOGI JE MOČ!

„MLADINA“ Majda Vrhovnik

(3)

Slovenska politična emigracija

Politični programi

Temeljna podlaga političnih programov slovenske emigracije naj bi bila „staroslovensko ustavno pravo“. Krog mislečev krščanski demokracije tako zahteva predvsem politično, kulturno, versko in gospodarsko svobodo ter državno samostojnost Slovenije. Slovenska demokrščanska stranka je z zahtevami po parlamentarni republiki Sloveniji (s predsednikom, voljenim neposredno od ljudstva, strankarskim pluralizmom, parlamentom in gospodarskim sistemom, ki naj bi temeljil na podjetništvu ob sočasnih državnih kontroli) pokazala še največjo prorodnost. Med drugim se zavzema za ločitev Cerkve od države, za neodvisnost višjih in visokih šol, ki naj se vzdržujejo s šolnino. Nekateri, predvsem krščanski demokrati, zahtevajo tudi korekcijo mednarodnih meja in priključitev vsega s Slovenci strnjeno poseljenega prebivalstva Sloveniji.

Gledate zahtev po slovenski suverenosti je Slovenski narodni odbor v svojem pozivu junija 1986 glede bodočega urejanja odnosov s sosednjimi narodi v Jugoslaviji svetoval časovno omejeno prehodno obdobje (provizorij), v katerem naj bi se po vseh deželah Jugoslavije izvršilo ljudsko glasovanje glede bodočih družbenih ureditev. Po tem, ko bi ljudje svobodno izrazili svojo, naj bi se na mirem način izvršil prehod v novo državno ureditev.

V tem zapisu se precej vrtimo okrog travme državljanke vojne, s tem pa tudi okrog vprašanja sprave. Pregledali smo verzijo zgodbene, kot jo piše „hard core“ jedro starejšega dela emigracije. Pri njihovi predstavitvi smo si pomagali s

Francetom Bučarjem. Njegove teze smo tudi komentirali, jih postavili v kontekst „naših bojev“, pred katere smo vedno znova postavljeni in s katerimi smo hoteli opraviti. Iz opravljene analize je popolnoma jasno, da med „starimi politiki, fanatiki in borci obh strani“ ne more priti do sprave. Prav zato se bomo v nadaljevanju naslonili na pričevanje mlajše generacije izseljencev in njih odnos do matice.

Mlajša generacija išče stik s Slovenijo na podoben način in s podobnimi interesmi kot „ekonomski“ emigracijski. Ta delitev je za mlajše sploh umetna — na zborovanje v podporo oboženiam na ljubljanskem procesu je baje lani poleti prišlo tudi 400 mladih Slovencev iz Argentine. Domov so se vrnili vsi navdušeni. „Pri mladih ne gre za vprašanje sprave, temveč spoznavanja in prijateljstva,“ pravi Andrej J. Rot, predsednik Slovenske kulturne akcije v Argentini. „Velikokrat smo iškali stik s Slovenijo, vendar je Slovenija na nas pozabila.“ je zamislen odkimal. Andrej Rot je danes eden izmed tistih, ki poskušajo v tujini ohranjati slovenstvo tudi brez in mimo matične države. Organizacija, ki jo vodi (SKA), je „ideološko neprimerna“ in ne dobiva nobene finančne ali drugačne pomoči iz matice. „Diskriminacija je bila še posebej očitna letos, ko je v Argentine gostoval Ribnikiški oktet. Vse je bilo že urejeno in zbor bi pel v našem Slovenskem domu. Ta pa ima na eni strani nekakšen domobranski relief. In prišel je telegram, da tam ne smejo peti,“ pripominja Andrej ter doda, da pomoč dobiva „jugoslovansko“ usmerjeno društvo Triglav, v katerem po njegovih besedah

ni več slišati veliko slovenskih besed.... Andrej pošilja emigrantske publikacije tudi v Narodno univerzitetno knjižnico, ker jih verjetno hranijo za čase, ko bo njihovo branje dovoljeno. „Tudi mladim Slovencem v Argentini je fanatizem vseh vrst, od komunističnega do katoliškega, povečini tuj,“ končuje predsednik SKA. Čeprav mladi argentinski Slovenci živijo v zaprtih skupnostih, pod močnim vplivom neke popolnoma druge generacije, dodajamo mi. In obenem opozarjam na članek Marka Jenšterleta, ki je bil pred kratkim objavljen v Sobotni prilogi Dela — članek opisuje organiziranost slovenskega šolskega sistema v Argentini. Avtor se v njem ne bojuje z „emigrantskimi duhovji“. Poroča o slovenskih šolah in podobno kot Andrej Rot odkrije, da največji problem ne tiči v preteklosti, v travni medsebojnega klanja in izdajanja.

Če začnemo pometati pred lastnim pragom in če smo že ugotovili, da so tudi zmagovalci (partija & co.) s krahom jugoslovenskega socializma postalni poraženci, bi bilo prav, da o današnjem sodelovanju s slovenskimi izseljenji povprašamo na prisostvju naslovu — Slovenski izseljeniški matici. Ta z organizacijami, kot je Slovenska kulturna akcija, ne vzdržuje nobenih stikov. „Logično je, da tisti, ki je stike s svojo domovino prekinil sam, te stike tudi sam poišče. Da bi mi hodili k njim in jih prosili, če bodo sprejeli naše in potem dobili klofuto, češ, tega pa nočemo, s tem se ne ukvarjam. Nikomur ne preprečujem, da bi poiskal stike,“ nam je dejal Mitja Vošnjak, predsednik Izseljeniške matici. Povedal je tudi, da on ne bi imel nič proti svobodnemu branju emigrantskega tiska. „Kadar je potrebno“, tako Vošnjak, „tudi na matici zamišimo na eno oko. Kakor npr. takrat, ko ob otvoritvi narodnega doma pri Slovencih v Belgiji neki kapitan ni hotel opraviti blagoslova, če bi tam visela zastava z zvezdo. Pa so zamišljeni in opravili obred brez zastav...“

Prepoved emigrantskega tiska osta kljub vsemu realnost, ki se zdi prav tako smešna kot nadaljevanje državljanke vojne pri najbolj zagrizenih domobrancih. Jasno je, da s travmami ne bo moč opraviti, če bosta obe strani živeli v preteklosti — kar se Jugoslavije tiče, bi bilo zato nujno, da državljanom omogoči tudi branje drugačih mislečih. Taka poteza bi mimogrede spremnila položaj — demistificirala bi emigrantsko strašilo in iz njega nadeli normalen medijski in socialni fenomen. Enako velja tudi za vprašanje zgodovine NOB.

V nečem ima politična emigracija vedno prav — ko trdi, da je jedro sporov totalitarnost domačega režima. Zato naj se državljanji, ki režimu dajejo lažno legitimost, odločijo, kako bo izgledala njihova država. Če naj bi ta vzpostavila politični pluralizem, to ne pomeni, da bosta v parlamentu sedela tako domobranc kot borec NOB. Lahko bosta povedala vsak svojo verzijo vojne, vsak svojo verzijo zločinov in zastopala vsak svoj politični program. Za parlament pa so prestari tako eni kot drugi, zato naj bo svoboda odločanja prepričena vsaj mlajšim, ki so o politični emigraciji dosedaj brali le v črnih kronikah. Dejstvo, da se je tema pojavila v Mladini, obeta napredek...

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE

Director: Valentín B. Debeltak

REDACCION Y ADMINISTRACION:

RAMON L. FALCON 4156
1407 BUENOS AIRES

ARGENTINA

Teléfono: 6 9 - 9 5 0 3

G l a v n i u rednik :

Tine Debeltak ml.

U redniški odbor :

Tone Mizeric, dr. Katica Cukjati,

Gregor Batagelj

Correio Central (B)

FRANQUEO PAGADO

Concesión N° 5775

TARIFA REDUCIDA

Concesión N° 3824

Registro Nac. de la Propiedad

Intelectual N.º 85.462

Naročnina Slobodne Slovenije za 1989:
Za Argentina A 360; pri pošiljanju pošti A 430; Zdrž. države in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 60 USA dol.; obmejni države Argentine 53 USA dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 45 USA dol.

V Evropi lahko kupite Slob. Slovenije: v Trstu: knjigarna Fortunato, Via Paganini 2; v Celovcu: knjigarna Mohorjeve družbe, Vičtringer 26.

TALLERES GRAFICOS "VILKO" S.R.L., ESTADOS UNIDOS 425,